

VABAHARIDUSTÖÖ

III

SISU:

Avalikkude rahvamajade seaduse eelnõu.
Läänemaa hariduskongress.
H. Laur: Näpunäiteid näojumestamiseks.
V.V.: Noori kotkaid haridustööle.
Ev. Vender: Vabaharidustöö päeva küsimused ja
ajakirjandus.
Näidendite võistluse jury.
Lastenäidendid.
Mittesugused teated.

MAI

1929

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI

Lastenäidendid.

Kuna meil lastepidude puhul lastenäidendite lavale seadmisega tihti suuremaid raskusi on kui teistega, siis laskis Haridusliit kahe laste näidendi jaoks lavastamise kavad ja plaanid valmistada laste näitemängude lavastajal hra Sunnel. Regie on tehtud kahe näidendi jaoks. Linda Röömsa „**Juhtumine Metsas**“ ja August Sunne „**Tähepoe**“. Täpne seletus on antud dekoratsiooni, valgustuse, mitmesuguste efektide, rekvisiidi, muusika, tüüpide, krimmi ja riietuse kohta ning veel eraldi juhtnööre näitejuhile. Raamatud on saadaval E. Haridusliidus ühekordseks ettekandeks 2 kr. komplekti eest ja müügikorral 5 kr. komplekt.

Palju kulutavad Ameerika raamatukogud raamatute ostmiseks

Suuremad Ameerika avalikud raamatukogud on „*Publischer Weekly*“ teatel 1927 aastal kulutanud raamatute ostmiseks:

New-York	5.873.356	elanikku	632.330	dollarit	Kr.	2.373.766.82
Brooklyn	3.955.473	„	173.080	„	„	649.742.32
Chicago	3.023.379	„	262.754	„	„	986.378.52
Philadelphia	1.979.364	„	116.065	„	„	435.708.01
Detroit	1.200.000	„	140.000	„	„	524.560.—
Los-Angeles	1.000.000	„	120.000	„	„	450.480.—
S. Louis	842.614	„	85.450	„	„	320.779.30
Baltimore	784.938	„	56.471	„	„	212.092.13
Boston	779.620	„	145.161	„	„	544.934.39
San-Francisco	660.000	„	70.000	„	„	261.780.—
Pittsburgh	631.563	„	84.000	„	„	315.336.—
Milwankee	591.493	„	90.356	„	„	339.196.42
Cincinnati	546.000	„	89.825	„	„	337.203.05
Buffalo	538.016	„	68.149	„	„	255.831.35
Washington	513.994	„	35.000	„	„	131.390.—

VABAHARIDUSTÖÖ

MAI

III

1929

SISU: Avalikkude rahvamajade seaduse eelnõu. — Läänemaa hariduskongress. — H. Laur: Näpunäiteid näojumestamiseks. — V.V.: Noori kotkaid haridustööle. — Evald Vender: Vabaharidustöö päevaküsimused ja ajakirjandus. -- Näidendite võistluse jury. — Lastenäidendid. — Mitmesugused teated.

Avalikkude rahvamajade seaduse eelnõu.

Avaldades alljärgneva Haridus- ja sotsiaalministeeriumi poolt kokkuseatud rahvamajade seaduse eelnõu, **palub „Vabaharidustöö“ toimetus kõiki seltse saata toimetusele oma arvamisi selle seaduse eelnõu kohta.** Rahvamajade ehitamine on seni eraalgatusel sündinud, samuti ka nende ülevalpidamine — riik ja omavalitsused on neid ainult jõudu mööda toetanud. Nagu alljärgnevalt seaduse eelnõust näha, on seal seltskondlikkude organisatsioonide eraalgatus tahaplaanile surutud ja juhatajate kinnitamise kaudu ametiasutuste poolt seltsid teatud määral hooldamise alla võetud.

Kuigi ministeeriumi ei näi üldse huvitavat küsimus, kuidas rahvamajade, kui vabaharidustöö keskpunktide peale vaatavad vabaharidustööd korraldavad ja juhtivad organisatsioonid, sest eelnõu saadeti arvustamiseks ja seisukohtade avaldamiseks omavalitsustele, täitsa kõrvale jättes organisatsioone ja nende koondisi, kes seni ehitanud ja üleval pidanud rahvamaju, tahame ometigi järgmises „Vabaharidustöö“ numbris ka nende seisukohad teatavaks teha. Sellepärast palub toimetus kõiki seltse oma seisukohad saata hiljemalt 5. juuniks toimetusele või Haridusliidule.

I. Rahvamaja ülesanne:

§ 1. Avaliku rahvamaja ülesandeks on olla kultuuri- ja haridusetöö keskkohaks väljaspool kooli ja koduks hariduslikkudele asutistele ning organisatsioonidele.

§ 2. Eelmises paragrahvis tähendatud ülesande täitmiseks avatakse rahvamajas või paigutatakse sinna raamatukogusid, lugemistube ja õpiringe, korraldatakse kursusi ja loenguid, edendatakse laulu, muusikat, näitekunsti ja kehalist kasvatust, ning tehakse muud hariduslikku ja kasvatustööd.

II. Rahvamajade asutamine ja ülevalpidamine.

§ 3. Avalikud rahvamajad asutatakse ja peetakse üleval valdade, alevite ja linnade poolt niisugusel arvul, et rahvamaja oleks

kättesaadav kõigile hariduslikkudele asutistele ning seltsidele ja kodanikkudele.

Ligidal asuvad omavalitsused võivad tarviduse korral kokkuleppida ühise rahvamaja asutamiseks ja ülevalpidamiseks.

§ 4. Avalikkude rahvamajade võrku võib võtta kohaliku omavalitsuse nõusolekul ka erarahvamaju, kui nad täidavad käesoleva seaduse ning Hariduse- ja sotsiaalministri poolt avalikkude rahvamajade kohta antavate määruste nõudeid.

§ 5. Avalikkude rahvamajade ehitamiseks, parandamiseks ja ülevalpidamiseks määrab valla-, alevi- või linnavalitsus aasta eelarve korras, alates 1930. a. 1. aprillist, vähemalt 5 senti iga elaniku kohta, kes omavalitsuse piirkonnas asub.

§ 6. Maaomavalitsus võtab oma eelarvesse iga aasta, alates 1930. a. 1. aprillist maal asuvate rahvamajade ehitamise ja paran-

damise toetamiseks vähemalt 5 senti iga elaniku kohta, kes maaomavalitsuse piirkonda kuuluvates valdades asub.

§ 7. Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi poolt määratakse toetust rahvamajade ehitamiseks ja parandamiseks riigi eelarve korras määratavatest summadest.

Peale selle antakse omavalitsustele ja seltskondlikkudele organisatsioonidele rahvamajade ehitamiseks ja parandamiseks maal laenu asundusekapitalist asundusekapitali seaduse § 3 pkt. 14. (R.T. 29 — 1929) põhjal käesoleva seaduse alusel.

§ 8 Asjaajamine laenude andmise asjas asundusekapitalist rahvamajade ehitamiseks kuulub Hariduse- ja sotsiaalministeeriumile ning laenude andmise otsustab Hariduse- ja sotsiaalminister; laenude väljamaksmine ja tagasi andmine sünnib asundusekapitali valitsemise korras.

§ 9 Asundusekapitalist rahvamajade ehitamiseks ja parandamiseks antavad laenud kinnistatakse riigi kasuks esimese pandiõigusena ostumüügi lepingu või võlakohustuse põhjal.

§ 10. Kui avaliku rahvamaja aset täidab erarahvamaja (§ 4), siis läheb riigi ja omavalitsuse poolt rahvamajale määratav toetus (§§ 5, 6, 7) erarahvamaja pidaja kätte.

§ 11. Erarahvamaja tegevuse lõpetamise puhul või kui erarahvamaja ei täida enam avalikkude rahvamajade ülesandeid, maksab erarahvamaja ülevalpidaja kohalikule omavalitsusele kõik need summad, mis ta on saanud riigilt ja omavalitsustelt viimase 3 a. kestusel rahvamaja varustamiseks (§ 22). Tagasisaadavad summad kasutatakse kohaliku omavalitsuse poolt uue av. rahvamajade võrku võetava rahvamaja varustamiseks.

§ 12 Erarahvamaja ehitamiseks ja parandamiseks riigi ja omavalitsuse poolt määratud summad kinnistatakse esimese pandiõigusena ostumüügi lepingu või võlakohustuse põhjal nende kohalikkude omavalitsuste kasuks, kelle avaliku rahvamaja ülesandeid erarahvamaja täidab.

Avalikkude rahvamajade võrku kuuluvat erarahvamaja ei või võõrandada, pantida ega koormata ilma vastava maa- või linnavalitsuse nõusolekuta.

§ 13. Rahvamajas peab olema: raamatukoguruum, lugemisetuba, saal ühes näitelauga ja selle juurde kuuluvate vastavate kõrvalruumidega loengute, kursuste, rahvaüksõiguste, näidendite, kontsertide ja teiste avalikkude ettekannete korraldamiseks ning teised tarvilikud ruumid.

Ligemad määrused asupaiga, ehitamise ja sisseseade kohta annab Hariduse- ja sotsiaalminister.

Rahvamajade ehituseplaanid kinnitab Hariduse- ja sotsiaalministeerium.

§ 14. Iga maa-rahvamaja juures peab olema tarviline osa maad spordi- ja mänguplatside jaoks.

Linna ja alevi rahvamajadele tuleb muretseda maad kohalikkude olude ja võimaluste järgi.

III. Rahvamajade võrk.

§ 15. Avalikkude rahvamajade võrgu töötab välja linnades linnavalitsus, maal ja alevites maavalitsus, viimane valdade ja alevite sellekohaste ettepanekute põhjal.

Rahvamajade võrgu kinnitab Hariduse- ja sotsiaalminister.

§ 16. Rahvamajade võrk teostatakse järk-järgult, täielise võrgu teostamise viimaseks tähtajaks on 1950. a. 1. jaanuar.

Ligemad määrused rahvamajade võrgu korraldamise ja teostamise kohta annab Hariduse- ja sotsiaalminister.

IV. Rahvamajade valitsemine, tegevuse juhtimine ja järelvalve.

§ 17. Rahvamaja valitsejaks ja tegevuse korraldajaks on juhataja, kelle määrab ametisse ja vabastab ametist rahvamaja ülevalpidaja.

Av. rahvamajade võrku kuuluva erarahvamaja juhataja ametisse määramiseks on vaja vastava maa- või linnakoolivalitsuse nõusolek.

Juhataja tasu määrab kindlaks rahvamaja ülevalpidaja.

§ 18. Rahvamaja juhataja kannab vastutust rahvamaja tegevuse eest ja hoolitseb rahvamaja korrahoidmise eest. Eriti on tema ülesanded:

1. rahvamaja valitsemine;
2. rahvamaja hariduse- ja kasvatusetöö korraldamine ja järelvalve, et see töö võiks takistamatult kesta;
3. ettepanekute tegemine ülevalpidajale ja ametiasutistele rahvamajasse puutuvates küsimustes;
4. rahvamaja eelarve kokkuseadmine;
5. rahvamajale määratud summade tarvitamine ülevalpidaja poolt kinnitatud piirides ja korras;
6. rahvamaja aruannete kokkuseadmine;

Hariduse- ja sotsiaalministril on õigus anda määrusi rahvamajade juhatajate hariduse ja kutselise ettevalmistuse kohta.

§ 19. Rahvamaja juhataja äraolekul täidab tema ülesandeid asetäitja, kelle määrab rahvamaja ülevalpidaja juhataja ettepanekul.

§ 20. Avaliku rahvamaja kasutamine haridusliikudeks ja kasvatusliikudeks otstarveteks on vaba kõigile tema tegevuspiirkonnas asuvatele haridusliikudele asutistele ning seltsidele kui ka kodanikkudele rahvamaja kodukorra alusel.

Rahvamaja ülevalpidaja võib rahvamaja kasutamise eest maksu võtta, mille suuruse kinnitab maa- või linnavalitsus.

§ 21. Rahvamaja kodukorra seab kokku rahvamaja juhataja haridusliikude asutiste ning seltside osavõttel Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi poolt antavate juhtnööride järgi ja kinnitab rahvamaja ülevalpidaja.

§ 22. Igas rahvamajas peavad olema tarvilikud õppevahendid. Hariduse- ja sotsiaalministeerium seab kokku nende õppevahendite nimestiku, mille muretsemine on sunduslik rahvamaja ülevalpidajale.

§ 23. Rahvamajad alluvad kohalikule omavalitsusele. Rahvamajadesse puutuvate

küsimuste arutamist omavalitsuste organite koosolekutel võivad osa võtta sõnaõigusega ka rahvamajade juhatajad.

§ 24. Järelvalve rahvamajade üle kuulub Hariduse- ja sotsiaalministeeriumile ja vastavale maa- või linnakoolivalitsusele.

V. Lõppmäärused.

§ 25. Avalikul rahvamajal on oma pitsat. Kõik rahvamajadesse puutuvad aktid, palvekirjad, krepostikirjad j.t. on vabad tempelmaksust; samuti on vabastatud av. rahvamaja kinnisvara kõikidest riigi- ja omavalitsuste maksudest ja naturaalkohustustest.

§ 26. Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi loal rahvamajade tarvidusteks sissetoodavad raamatud, õppeabinõud- ja vahendid on vabad tollimaksust.

§ 27. Käesolev seadus hakkab maksma 1929. a. 1. augustist. Seaduse elluviimise kohta annab ligemad määrused Hariduse- ja sotsiaalminister.

Läänemaa hariduskongress-

27. märtsil 1929 a. Haapsalu ühisgümnn. ruumides.

Kongressi avab Lääne Maavalitsuse esimees hra J. Aljas, kriipsutades alla kongressi tähtsust ja soovides edu tööks Lääne Maavalitsuse poolt.

Kongressi juhatajateks valitakse: J. Uustalu ja E. Veiderman ning sekretärideks: J. Agurajuja, A. Prikk ja J. Lindvers.

Esimesena kõneleb rahvamajade küsimusest koolinõunik M. Univer, kes oma kõne sissejuhatuses juhib tähelepanu nendele varadele, mis on loonud ühiskond, ja märgib, et areng ühiskonnas kestab edasi kaasajalgi paremuse ja täiuse poole. Soovib, et töö oleks tulemus- ja viljarikas.

Asudes rahvamajade küsimuse käsitlemisele, referent tutvustab Läänemaa hariduskongressi maavalitsuse üldiste põhimõtetega, mis on Läänemaa maav. haridusosakonna poolt osavõtjatele teatavaks tehtud (kiri 28 II. 1929 a. № 512). Edasi kõneleja annab ülevaate Läänemaa vallavalitsustele ja seltskondlikele organisatsioonidele maavalitsuselt tehtud ettepanekutest rahvamajade asutamise kohta ja nende ettepanekute kajastamisest kohtadel. See

ülevaade käsitab rahvamajade võrgu teostamise küsimust koolinõunikude ringkonnas. Üksikasjalisest ülevaatest selgub, et vallavalitsused ja seltskondlikud organisatsioonid ei ole alati leidnud võimaliku olevat ühineda maavalitsuselt tehtud ettepanekutega.

Järgmisena kõneleb samale teemile koolinõunik E. Enno. Tema märgib oma ettekande alguses, et temale usaldatud ringkonnas on organisatsioonide arv, mis rahvamajade ehituse teostajaina võiksid tulla arvesse, õige väike. Kõneleja annab samuti üksikasjalise ülevaate kõnesoleva küsimuse arengust tema ringkonnas. Selgub, et mõnes vallas ei leidu ühtki organisatsiooni, missugusele oleks võidud esineda ettepanekuga — omapeale võtta rahvamajade ehitamise kohapeal. Eriti raske on ses suhtes olukord Rootsi rahvusest elanikkonnaga ringkonnas. E. Veiderman soovitab valdade ja organisatsioonide jaatavaid otsusi rahvamajade ehitamiseks võtta erilise ettevaatusega. Tuletab meele omaaegset keskkoolide ehitamist

Läänemaal. Soovitab 2—3 rahvamaja. Ei poolda rahvamaja ja kooli ühendamist. J. Kiindok soovitab samuti tüht rahvamaja või koguni ühist maja kahele vallale.

Üürike leiab, et peaks vastu tulema agaramatele ja rahvamaja ehitamisega juba algust teinud organisatsioonidele,

J. Veiderman seob küsimuse tagajärjekast lahendamist õpetajate energiaga.

E. Leopas tuletab meele, et meie ehitame tuleviku jaoks, ütleb: enne rahvamajad, siis tõuseb ka koolide aineeline jõud. Toob näiteid oma isiklikust tööpõllust. O. Riiberg soovitab arvestada ainelise jõuga. Soovitab ja kutsub seltskondlikke organisatsioone üksmeelsele tööle.

E. Enno selgitab veel kord haridusseltside j. t. organisatsioonide juhtivat osa päevakorras oleva ehitamise küsimuse asjas.

P. Puusep küsib, kelle omanduseks jääb rahvamaja.

E. Jaanus rõhutab järjekorra kindlaks määramist r.-m. ehitamisel, et ära hoida kurbi kogemusi toetuste jagamises, mis sugust ette tulnud minevikus.

M. Univer juhib tähelepanu raskustele, missuguseid võib tekkida kahe või rohkem valdade ühisel ehitamisel, nimelt siis kui tulevikus mõni neist valdadest tahab asuda iseseisva — ainult ühele vallale kuuluva rahvamaja ehitamisele. Siin on kõneleja arvates ülepääsuteeks järjekorra ette kindlaksmääramine.

Sõna võtavad veel: maavalitsuse esimees J. Aljas, J. Uustalu, M. Univer j. t., kes küsimust valgustavad, kuid esitatud põhimõtteid nende põhjalustes ei muuda.

Kongress võtab vastu järgmised põhimõtted.

Rahvamajade võrgu korraldamisel tuleb võtta aluseks vald, s. o. rahvamaja peaks olema võimalikult igas vallas, kuna suuremais valdades võiks olla enam kui üks rahvamaja, kui geograafilised tingimused seda nõuavad. 2. Rahvamajade ehituse järjekord määratakse kindlaks ühes võrgu kava esitamiseiga ministriumile. Ehituse järjekorra määrab ära ja tarviduse korral muudab maavalitsus ühes haridusnõukoguga. Lõpulikult kinnitab ehituse järjekorra haridusministeerium.

Kell 15.45 min. tehakse lõunavaheaeg kuni 16.45. Kongressi tegevus jätkub kell 17,05. Esimesena kõneleb J. Uustalu. Tema pooldab koolimajade ja rahvamajade ühendamist ühe katuse alla ja seda just ainelise kitsikuse tõttu. Tema mõtteid pool-

davad E. Jaanus, J. Aljas ja M. Univer, kuna lahusehitamist kaitsevad ja soovivad M. Torn, O. Riiberg j. t.

3. põhimõttena võetakse vastu järgmist:

Rahvamajad tulevad ehitada koolimajast lahus. Sel ajal, kus veel rahvamaju ei ole, täidavad rahvamajade aset koolimajad ja vallamajad.

4. Kongress tunnistab alkoholiga einelaua pidamist rahvamajades lubamatuks.

Koolikohustuse teostamine. Refereerib haridusosakonna juhataja J. Aljas. Tema ütleb, et kui tahetakse saada ülevaadet koolisunduse maksmapanekust Läänemaal vastava seadusega kindlaksmääratud ajaks, s. o. 1. jaanuariks 1930, ja selle maksmapaneku võimalusest, — tuleks kõigepealt tutvuneda kahe küsimusega: 1. Algkooli praeguse seisukorraga ja 2. tema arenemisvõimalustega lähemas tulevikus.

Referent peatub esimese, s. o. algkoolide praeguse seisukorra juures ja leiab, et ülalnimetatud sihtajaks oleks võimalik koolisundust teostada ainult 26 vallas — seega ei ole ette näha nimetatud seaduse täitmise võimalust Läänemaal.

Tuleks lõpule viia 6 poolelioleva koolimaja ehitus ja juure ehitada 19 koolimaja. Kulused oleks siin 713.300 krooni (ehituslaenud). Ka sünnitavat raskusi puht-tehnilised küsimused. Ei olevat loota kokkulepet valdadevaheliste koolide kasutamise asjus. Enne peaks otsustatama valdade piirid, kui võidakas asuda kõnesoleva koolisunduse täiendamisele. Ka olevat raskusiks psükoloogilisi põhjusi. Seda just vanust vaadetest koolis käimise kohta, mis olevat — mõnes ringkonnas valitsevate vaadete kohaselt — ainult jõukamate lastevanemate asi. Kokkuvõttes leiab kõneleja, et ette toodud olukorraga arvestades Läänemaal ei ole võimalik teostada 6-klassilise kursusega koolisundust aval. algkoolide seaduses ettemääratud tähtajaks, s. o. 1. jaanuariks 1930 a. Kõneleja esitab ettepaneku koolisunduse teostamiseks — arvult 10.

Läbirääkimistel referadi kohta tähendatakse, et praegune 5-klassiline algkooliharidus ei ole ümarik, tervikut moodustav (P. Puusepp), ja et koolisunduse alla tuleks — vastava parandusega algkoolide seaduses — arvata mitte 8-, vaid 9-aastased lapsed (E. Veiderman, Manni).

Läbirääkimiste järele esitas hra Aljas kongressile 9 punkti, milles olid kokkuvõetud koolikohustuse teostamise küsimused, mis võeti kongressil häälteenamusega vastu.

Täiendusklassid. Refereerib koolide peainspektor hra J. Kiivet.

Täienduskool on Eestis praegu 65. Elujõulisemad on need täienduskoolid, milles vähem teoreetilisi aineid. Suureks takistuseks on õppejõudude, õppeabinõude ja ruumide puudus. Põllumajanduslikkudes täienduskoolides on raskuseks veel aiamaa puudus. Üldiselt on viimased koolid viletsas seisukorras. Sagedasti ei hinda ka lastevanemad maal põllumajanduslikke täienduskooli, sest nende arvates õpivad lapsed kodus juba põllumajandust küllalt. Referent kõneleb ühepäeva täienduskoolide tähtsusest.

Läbirääkimistel selgitab referent, et täienduskool on kooliks, kuhu õpilane läheb kohe peale algkooli lõpetamist, kus ka kasvatuslik põhimõte edasi vältab; kodumajanduskoolides pannakse rohkem rõhku praktilisele oskusele ja kasvatuslik külg jääb koolis rohkem tahaplaanile. Enne kodumajanduskooli astumist jääb õpilasele umbes aasta aega õppida kodu praktilist majapidamist. Kooli astuvad niihästi tütar- kui poeglapsed, mitte alla 16 a. Koolinõunik E. Enno toob näiteid, et tütarlaste kodumajanduskoolid jäävad rohkem püsima kui poeglaste omad.

Tütarlapsed saavad siis kergemini teenistust, kui neil on tunnistus sarnase oskuskooli lõpetamise kohta.

Soovitatakse kongressil (Riiberg) täienduskoolil mõne kooli lähedal oleva talumajapidamisega lepingusse astuda, et õpilastel oleks võimalik nimetatud majapidamises praktiseerida. Ei ole ju võimalik kooli juure täielikku majapidamist sisse seada, see võtaks liig palju kulu.

Välisharidus enne ja pärast kooliaega. Refereerib hra G. Puu.

Kõneleja rõhutab süstemaatilise välis- haridustöö vajadust ja nimelt üleriiklikult hariduskongressilt hääkskiidetud plaanilusel. Peatudes üldjoontes üksikute hari-

dusseltside kui niisuguste tegevuse juures jõuab otsusele, et nende tegevuses puudub kindel ühendav side. Lõpul peab tarviliseks tavalistel pidudel harrastatava tantsu reformeerimist, sest kõneleja arvates ei vasta praegune tants sellele, mis ta olema peaks. Esitab vastavad resolutsioonid.

Läbirääkimistel selle referaadi kohta pooldab kongress kõneleja seisukohti ja otsustab vastu võtta järgmised referent G. Puu'lt esildatud resolutsioonid.

Läänemaa hariduskongress tunnistab tarviliseks:

1. Vabaharidustöö süstemaatilise korralduse kindla plaani järele, mille on hääks kiitnud üleriiklik hariduskongress ja

2. Kõigi hariduslikke sihte taotlevate seltside koondumist ühe keskorganisatsiooni ümber, mille peamiseks ülesandeks oleks vabaharidustöö koordineerimine ning muude kongressilt ülesseatud ülesannete teostamine.

3. Läänemaa hariduskongress tunnistab tarviliseks tantsu reformeerimise sarnaselt, et see vastaks enam ilu, kõlbluse ja tervishoiu nõuetele. Muu hulgas tuleks:

- a) üldist tantsuaega lühendada,
- b) üksiku tantsu kestvust lühendada,
- c) pikemaid tantsu-vaheaegu määrata,
- d) rahvatantse ning seltskondlikke mängu tantsule määratud ajal läbi viia.

Kongressil algatatud küsimused ja läbirääkimised.

Selle päevakorra punkti all sõna ei võeta küsimuste algatamiseks. Juhataja J. Uustalu annab lühikese statistilise ülevaate kongressil viibivaist saadikuist, millest selgub, et seesugustena on end registreerinud üldse 70 seltskonna tegelast. Sellest arvust on:

Koolide esind.	29	s.o.	41 ³ / ₇ %	saadikuist
h. seltside	28	„	40%	„
vallavalits.	8	„	11 ³ / ₇ %	„
hoolekog.	5	„	7 ¹ / ₇ %	„

Kongress lõpeb 28. märtsil kell 00.25 m.

Näidendite võistluse jury

Viimasel Haridusliidu sekretariaadi koosolekul kinnitati Liidu poolt välja kuulutatud näidendite võistluse auhindamise komisjon järgmises koosseisus: A. Adson — teatri arvustaja, K. Einbund — Haridusliidu esindaja, A. Lauter — tegelik näitejuht, K. Rutoff — maanäiteolude tundja ja E. Vilde — kirjanik. Võistlusele saadetavate näidendite esitamise viimaseks tähtpäevaks on 1. august. Kuigi tähtajani veel kaunis palju aega, on siiski juba üle kümne näidendi esitatud.

Näpunäiteid näojumestamiseks.

H. Laur, „Estoonia“ teatri näitleja.

Näojumestuskunst seisab selles, et kunstlise teatrivalguse juures kahvatule inimnäole sama värvide mõju anda, nagu see esineb inimese näol päevavalgusel.

Enne näojumestamist pandagu lauale linakene või paber, mille peale pannakse jumestustarbed. See puhtuse mõttes.

Parim valgustus jumestamiseks on elekter; kus seda aga pole, siis tarvitatakse selleks 2 küünalt, üks paremal, teine pahemal pool näitlejast.

Kõige pealt hõõrutakse nägu rasvaollusega, palmiiniga või kakaovõiga sisse. Tarvitatakse selleks gold-cream'i või vaseliini. Siis kuivatatakse rasv puhta lapiga, aga selle juures mitte liig tugevasti. Rasvase näonaha juures pole rasvaollusega näo määrimine isegi tarvilik.

Maskide joonistamiseks tarvitatakse — mask on nimelt näitleja nägu — kaheksa värvi. Need on: värv №2, värv №3, vana punane, noor helepunane, pruun, hall, must ja valge. Sinna juure tuleb veel värv, mis on tarvitusel Lit. K. nimetuse all, mis iselaadiline kollane ja vanemate isikute maskide jaoks väga soovitatav.

Minkimise juures peab kõigepealt arvestama lavavalgustusega. On laval elektrivalgustus, siis tulevad värvid käsitada õrnemalt, jooned ja kortsud ainult ära tähendada, muidu saavutatakse vastupidine mulje. Gaasivalgustusega lavadel võib värve tugevamini kasutada.

Enne kui teised värvid tarvitusele tulevad, mingitakse nägu põhivärviga, mis sarnaneb inimese naha värvile, võimalikult ühetasaselt ja siledalt. Selle juures peab panema tähele, et ka näo alumine osa — lõua alune — värvitud saaks. Peab ka sellega arvestama, et ülemist kaelaosa mingitakse, nii palju kui see kaelusest välja paistab.

On värv hõõrutud ühetasaselt laiali, siis astuvad teised värvid tegevusse ja nimelt kujutatava isiku iseloomu kohaselt.

M u s t a v ä r v i käsitatagu ettevaatlikult. Pole ilus, kui silmakulmud või ripsmed on tugevasti musta värviga värvitud.

P r u u n v ä r v täidab täielikult musta värvi aset ja on tarvitatav silmakulmude ja habeme juures, samuti ühenduses halli värviga vanade inimeste maskide juures, põselohkude ja silmaõõnsuste minkimisel.

N o o r h e l e p u n a n e — seda tarvitatakse tihti liialt. Kirsipunaseid huuli ja

põski pole olemas. Noort helepunast peab alati segama veidi vanapunasega. Ka ärgu mingitagu ringümmargusi põski, vaid alatagu punasega juba silmade juurest üle põse kuni kõrvadeni. Punased punktid silmanurgis on soovitatavad, samuti ka punased kõrvalestad. See on maksev noorte nägude juures.

V a n a p u n a n e on universaal värv. Kortsude ja joonte tarvis tuleb ikka võtta vanapunast halliga segatult. Vanapunane № 3-ga segatult annab suurepärase maaelaniku näovärvi, üldse inimese näovärvi, kes liigub vabas õhus.

H a l l v ä r v on hädatarviline mõlemast soost vanainimeste karaktermaskideks. Ei tohi seda aga tarvitada üksinda, vaid kõrvalvärvina peab võtma veidi vanapunast. Kui silmalaud ja silmaalused minkida halli värviga, siis kaotab silm läike ning näib aukulangenuna; hall värv põse alumisel osal annab sellele samuti aukuvajunud ilme ja haiglase kahvatuse. Laiad ninad saavad kitsaks, kui neid mingitakse kahelt poolt halliga või vanapunasega õrnalt. Vanainimeste silmakulmud mingitakse halliga.

V a l g e v ä r v kuulub selleks, et mõnda iseloomulist joont maskis eriti esile tõsta. Seda õpetab juba maalikunst, et valge joon või vari teise värvi kõrval selle rohkem esile tõstab. — Vanainimeste juures mõjub valge punkt silma nurgas väga iseloomustavalt. Raukade silmakulmud värvitakse valgega. Valge joon ninal annab sellele peene, suursuguse kumeruse, eriti siis, kui nina kõrvalt mingitud halliga, vanapunasega segatult.

Pealeselle, kui tarvitatud kujutatavaks osaks vastavalt kõik värvid, puuderdatakse nägu kergelt riisipuudriga. Rasvapuudrit ärgu tarvitatagu kunagi, sest see sulatab mingi laiali.

Nüüd võib üleminna habemekleepimisele meesmaskide juures. Kleepimisainena on tarvitatav nõndanimetatav „mastix“ (koosneb eetrist ja piiritusest). Habemed ja vurrud tehakse krepist, mitte villadest. Habemekrepp on saadaval igas värvinüansis. Krepp katkutakse lahti, vormitakse siis nii, nagu habet tahetakse kleepida, ja lõigatakse pärast kääridega parajaks. Vurrusid võib kleepida ka ühes või kahes osas. Täishabe koosneb neljast osast: kahest kõrvalosast, ühest alumisest, lõua alt üles, ja ühest pealmisest — lõuast, alumise huule alt, allapoole. Traadiga ettepanavad habemed pole soovitatavad

Tambureeritud või riidel valmistatud habemed, milliseid üldse väga palju tarvitatakse, võivad ainult siis tulla kõne alla, kui nad valmistatud kunstinõudele vastavalt.

Parukaseadmine jäägu parukaseadja hooliks. Daamide parukatel pole riidest otsaesist; meesparukad on siiski nii valmistatud, et inimese oma otsaesine kaetakse paruka riidest otsaesisega. See paruka otsaesine tuleb minkida tarvitamise juures hoolikalt sama värvi, nagu nägugi. Viimasel ajal tarvitatakse ka väga palju ilma otsaesiseta parukaid, kusjuures paruka serv tuleb otsaesisele kleepida. Parem on siiski mitte igas osas parukaid tarvitada. Mis end ilma parukata mängida laseb, mängitagu ilma, nagu näiteks nooremad osad. Ka vanemate osade juures, kus nõuetav hall juuks, võib oma juuksed riisipuudriga halliks puuderdata. Seda võib tarvitada ka naisosade juures.

Pärast etendust kõrvaldatakse habe ja vurrud hõõrudes piiritusega, bensiiniga või vaseliiniga.

Värv näolt kõrvaldatakse ka vaseliini abil. Kui nägu kareda rätiga tublisti puhtaks puhitud, hõõrutakse seda veel kord puhtama rätiga ja puuderdatakse siis kergelt riisi- või rasvapuudriga, et vaseliini läiget kaotada ja nägu kuivatada. Puuderdatud juuksed harjatakse lihtsalt puhtaks. Pärast minkimist nägu pesta pole soovitav.

Näo nooreks jumestamiseks talitavad mees- ja naisosalised ühte viisi. Võetakse vanadusele vastav põhivärv ja mingitakse sellega nägu üleni. Poisikese vanadusele vastab põhivärv № 1^{1/2}, 18—24 a. noormehele — № 2, noormehele 20—30 a. № 2^{1/2}, mehele 30—40 a. № 3.

Naisosalised tarvitavad põhivärvi № 1.

Kui näole pandud niipalju põhivärvi, et nägu sellega võib üleni kattuda, pandagu rõhku sellele, et mõni koht ei jääks ilma põhivärvita, sest need kohad paistaksid pub-

likule määrduvad hallina. Kõigepäält hõõrutagu põhivärv hästi silmaaukudesse ja ärgu unustatagu kaela ja põsenukkide alumist osa.

On näonahal mingisugused ebanähtused, siis tulevad need minkides hooliga kinni katta; neile kohtadele võib paksemalt värvi peale panna. Noorte nägude juures tulevad põsed minkida punaseks. Põsenukile pandud punane värv tuleb oimude suunas ja allapoolse hooliga laiali hõõruda, nii et see põhivärviga sulab ühetasaselt ühte. Piker-gune nägu on lava jaoks ikka kergemini mingitav. Pole ilus, kui põse terve pind kaetakse punasega. Ainult maaelanikud omavad sarnase punetava näo. Ikka peab põse alumine osa olema heledam kui ülemine ja üleminek punasest heledama peale peab saavutatama väga hoolikalt. Kuna piker-gusel näol võib tarvitada palju rohkem nooruspuna, tuleb paksu näo juures sellega olla ettevaatlikum. Peetagu meeles: punane teeb kõhnaks, hele värv ja valge paksuks. Sellepärast peab kõhnale näole rohkem hele-roosat panema kui paksule ja kõhnal näol võib punase põse pind suurem olla kui paksul.

Kui põsed ja silmaalused mingitakse alati veidi punaseks, peab otsaesine olema ikka vähe heledam kui üldine näo põhivärv. Seda saavutatakse näiteks sarnasel kombel: kui näo põhivärviks on võetud № 3, siis tuleb otsaesisele segada põhivärvi № 2. Seda võib veel saavutada sel teel, et otsaesisele pan-nakse põhivärvi õhemalt kui mujale näole; siis võib saada umbes vahelduva värvinäansi. Nagu öeldud, peab põsepuna tõusma silma- aukudeni. Silmad omavad sellest elava ja rõõmsa ilme. Noor silm peab esinema tulusena, sellepärast peab teda vastavate värvidega esile tooma. Silm suureneb märgata-valt, kui silmanurkadesse mõlemal pool nina mingitakse punane täpp ja silmaripsmed mingitakse mustaks. Järgneb.

Noori kotkaid haridustöele.

Virumaa rahvaülikooli lõpetasid ligi 40 õpilast.

V. V.

Mõil töötab Eestis üksainuke rahvaülikool (maal). Ja sellegi ümber murtakse piike ja oodatakse momenti, mil väsi-ks kaitsja käsi, et anda surmahoopi temale, meie ainukesele rahvaülikoolile. Juba tema

sündimisest saadik on osa ajakirjandust heameelega kinninaelutanud igat sammu, mis kuidagi ei meeldinud sõnumisaatja maitsele. Ja tulemusena näeme, et on väga palju neid, kel pole õiget usku rahva-

ülikoolidesse, kelle hulka kuulus isegi üks meie haridusministritest.

On selge, et ei ole kerge töötada siis, kui vastasrind on nii tugev. Kõige peale vaatamata on Virumaa rahvaülikool kriisi läbi põdenud ja käesoleval kevadel aasta töö lõpul hingab sealt nii palju värskust ja elujõudu, et kõigil, kel juhused seal päevagi viibida, raske on lahkuda. See soojuse tunne ei valda mitte ainult juhuslikku külalist, kellele osaks saanud eriline lahke vastuvõtmine rahvaülikoolis, vaid sama tunnevad selle kooli kasvandikud, need kellel seljataga aastased mured ja vaevad, kantud koos kooliga. Selle selgemaks tunnistuseks rahvaülikooli endise õpilase kiri koolile :

Rahvaülikoolile.

Meil elus on päevi, mis ununevad mälestusist nende möödumisel.

Ent on ka päevi, mis jäävad hinge selge tähena püsima ja ei kao sealt kunagi! Mälestus neist päevist on püha, on toeks elu raskeil silmapilgel!

Sarnased olid päikeseküllased, viljarikkad ajad meil Rahvaülikoolis. Ei viinud meid sinna kellegi sundimine, ei ka mõte veeta aega kuidagi kergemalt. Oli tung millegi ilusa järele. Me lootsime seda leida — ja leidsime. Me teine kodu on Rahvaülikool, see vaim, mis valitsemas sääl, on emaks meile!

Kui ema andis ta meile eluteele kaasa uhked, tugevad mõtted. Opetas meid looma sõnadest tegusid. Andis meile oma soojast rinnast igale sädemekese kaasa. Ja meie kaunis kohus on seda hoida alles eluteel. Jagada seda soojust ka oma ligemistele, kel pole õnneks antud saada Rahvaülikooli lapsiks. Niipalju on meie kodus veel puudusi. Loomes ilusaks, mis inetu. Teeme tugevaks kodud, siis kindlustame sellega ühtlasi kogu kodumaad. Meid tiivustab tööl näha emakese — Rahvaülikooli silmis hääkskiitvat ilmet. Ei soovi ta meilt ju muud tänu, kui näha, et kannab ta külv hääd vilja. Ja kui meiegi, tema lapsed, lõpetame elutee — tulevad uued jälle, kes loovad sidet, kes sõtseiks ja veljiks üle maa. Kes sirutavad ühtlustundes käed, et olla tugevad jäädavalt.

End. õpilane L. Rumvolt.

E. Haridusliidu näitejuhi V. Sooserva juhatusel Auduruse peetud näitemängu kursusest osavõtjad.

Ja seda ootamegi ju kõik, kellele kallis kodumaa tulevik, et sealt kasvaksid meie kodanikud, kes loovad ilusaks, mis inetu, kes teevad tugevaks meie kodumaa.

Iga algus on raske — enamuse esikteoseist katkelised. Miks peaksime siis nõudma meie rahvaülikoolilt, et see juba esimesil aastail oleks täiuslikkuse eeskujud? Ka seal tehakse vigu, sest on mõnigi ettevõtte alles arenemisajajärgus.

Kuid võrdleme ta saavutusi komistustega, siis näeme, et vead väikese põialpoisina häbelikult seisavad hiiglaste hästi tehtud töö tulemuste varjus. Miks peaksime siis viskama kivi ja karjuma „Poo risti!“ Ei! Kus viga näed laita, seal tule ja aita.

Virumaa rahvaülikool on meie ainukene seltskonnategelaste kool, sellepärast peame teda kõik üheväärselt omaks pidades ka igatpidi toetama ja aitama, kui tal raskusi peaks olema, ja täie õigusega võime rõõmu tunda, kui näeme rohkelt lohkamas ta vaevarikka töö vilja.

Vabaharidustöö suurimaks takistajaks on tegelaste puudus. Ei leidu neid, kel jatkaks aega, tahtmist ja oskust edasi viia seltsielu. Kõrvaldame siis kord selle puuduse ja asume kavakindlale tegelaste kasvatamisele, ja saadame oma nooremaid tegelasi õppima rahvaülikooli.

Koolile ja tema juhtidele ning tegelastele soovime aga palju jõudu ja õnne meie seltsitegelaste pere rikastamiseks noorte kotkastena, kelle tiivad küllalt võimsad oleksid kandma vabaharidustöö raskusi.

Vabaharidustöö päevaküsimusi ja ajakirjandus.

E. Vender.

Maa haridusseltside elus on praegu kahtlemata tulisemaks päevaküsimuseks rahvamajade asi, sest rahvamajade võrgu kindlaks määramise küsimus on väga paljudele ka ehituse algatuse küsimuseks muutunud. Rohkem kui kunagi varem on käesoleval kevadel rahvamajade ehitusi teoksil. Kus ehitatakse uut, kus paigatakse vana, kus ehitatakse ümber vana mõisa rehte või loomalauta, kus korraldatakse endist „häärastemaja“ rahvamajaks. Suureks takistuseks on aga seltside majandusline kitsikus, mis viimaste ikaldusaastate järele eriti terava kaju on võtnud. Seltsid ei suuda ise omal jõul ehitusi läbi viia, laenude ja toetuste saamine on aga väga piiratud. Haridusliidu juhatuse algatusel on küll Riigikogu poolt asunduskapitalisse 100.000 krooni sisse võetud, kuid selle väljaandmist hakatakse teostama alles pärast vastava seaduse maksma panemist.

Haridusministeeriumi poolt on seaduse eelnõu välja töötatud, kuid avalik arvamine on selle võrdlemisi skeptiliselt vastu võtnud. Arvustades seda seaduse eelnõu, kirjutab „Kaja“ oma 7. mai numbris muu seas järgmist.

„Haridus- ja sotsiaalministeerium ongi nüüd töötanud välja avalikkude rahvamajade eelnõu kava ja saatnud selle seisukoha võtmiseks koolivalitsustele. Tutvunedes selle kavaga, ei mõista esiotsa kolmegi lugeda. Kogu kava on sedavõrd eluvõõras, et seda ei saa nimetada muuks, kui naljaheitmiseks rahvamajade kulul.

Ministeerium seab rahvamajade ehitamise ja ülevälpidamise hoopis uuele alusele. Vabaharidustöö korraldamisele antakse radikaalselt uus suund. Seni oli seltsimajade asutamine ja ülevälpidamine eraalgatuse asi. Riik ja kogukond andis vaid jõudumööda toetust. Nüüd tehakse rahvamajade asutamine ja ülevälpidamine valla-, alevi- ja linnavalitsustele sunduslikuks . . .“

„Rahvamajade võrgu seab kokku linna- ja maavalitsus, kinnitab tema haridusminister. Linnavolikogust ja maavolikogust minnakse mööda. Neil ei ole õigust kaasa kõnelda, nemad peavad ainult raha määrama. Ministeerium on rajanud kogu oma kava sellele põhimõttele, et iga vald peab ehitama oma rahvamaja. Rahvamaja mitme valla peale on erand, pealegi on kogu kava koostatud niisugustel alustel, et tegelikult võimata on kokkuleppe alusel ehitada ja üleväl pidada rahvamaja. Rahvamaja ülevälpidajale on nii

suured kohustused peale pandud, et neid võimata on jaotada kokkuleppe teel valdade vahel.

Nii siis igasse valda sunduslik rahvamaja. Haridusministeeriumil ei näi olevat aimugi maaelust. Ta ei tea, et valdade administratiivpiirid ei käi kaugelki kokku soovitatavate rahvamaja ringkondade piiridega. Ehitatagu rahvamajad igasse valda — osa seltsidele ja kodanikkudele jäävad nad ikkagi kättesaamatuks . . .

Nüüd jõuame aga iseloomuliku asjaolu juurde, mille üle ei jõua küllalt imestada. Ministeerium kavatseb ehitada rahvamajad hiiglasuured, seab üles tingimused, mis nõuavad palgalise juhataja ja teenijatekarja pidamist, kuid arvab, et ülevälpidamine midagi ei maksa. Iga vald, alev ja linn peab võtma eelarvesse rahvamaja ülevälpidamiseks iga hinge kohta vähemalt 5 senti. Maavalitsus peab vallarahvamajade jaoks võtma eelarvesse niisamuti 5 senti hinge pealt. Vald 2000 elanikuga saaks kokku 20.000 senti. Ning sellega loodetakse üleväl pidada hiigla rahvamaja. Selle eest saab aga vast kõigest 10 sülda puidl! Linn 10.000 elanikuga peab üleväl pidama rahvamaja 50 tuhande sendiga. Uued linnad ja alevid oma 2000—3000 el. saavad niiviisi kokku 10.000—15.000 senti. Ministeerium arutab aga surmtõsise näoga, nagu oleks see võimalik ja iseenesest mõistetav. See ei ole muud kui halb nali. On selge, et niisuguse rahvamaja ülevälpidamine, nagu plaanitseb ministeerium, läheb maksma 10—20 korda rohkem. Kes maksab siis puuduva summa! Omaavalitsused peavad maksma, nii et silmad sinised, või jäävad rahvamajad korratusse. Ministeerium ei kujuta ette, mis ta nõuab.

Kuidas jääb aga lugu praeguste seltsimajadega, mis täidavad nüüd rahvamaja ülesandeid? Ka neid võib võtta rahvamajade võrku, kuid tegelikult jäävad nad kõrvale. Esiteks peavad nad olema nii suured, kui ministeerium nõuab. Neile nõudmistele ei vasta ükski meie seltsimajadest. Teiseks käivad nõudmised sunduslikkude „õppevahendite“ ja teiste sisseseadete suhtes ka nende kohta. Niisuguseid kulusid ei suuda kanda ükski selts. Siis tulevad veel kitsendused, mis näitavad, kui umbusklikult suhtutakse eraalgatusesse haridustööl. Selts ei ole enam oma maja peremees. § 12 ütleb: „Avalikkude rahvamajade võrku kuuluvat erarahvamaja ei või võõrandada, pantida ega

koormata võlgadega ilma vastava maa- või linnavalitsuse nõusolekuta.“

Erarahvamaja juhataja käib maavalitsuse kinnitamine alla, (kava ütleb tagasihoidlikult: „läheb tarvis maavalitsuse nõusolekut), kuna omavalitsuse rahvamaja juhataja ametisse seadmisel ei tunta niisugust kitsendust. Eraalgatus haridustöös tõrjutakse tagasi. Kui saksad sõidavad „saaniga,“ mis otsib siis sinna seltsi oma „kehva kelguga“ . . .

Rahvamajade asutamine, ja üldse vabaharidustöö on tähtis küsimus ja nende juurde peab asuma tõsiselt. Niisugune eluvõõras ja põhimõttelikult väär kava saavutab ainult üht tagajärge — tekitab hea ettevõtte vastu kibedust ja loob haridusevastast meeleolu.“

Kuigi „Kaja“ küsimust veidikese parteipoliitiliselt seisukohalt valimisteelses meeleolus vaatleb, tundub eelnõus siiski kaunis palju eluvõõrast ja „kroonu“ vaimu. Lähemad seisukohad eelnõu kohta avaldame järgmises numbris.

Üldiselt on rahvamajade küsimuse kohta ajakirjanduses kaunis palju sõna võetud. Peaasjalikult on see küll informatsioon tehtud tööst ja kavatsustest, aga ka põhimõtte-liste küsimuste kohta on korduvalt sõna võetud. Huvitavad ja tõsiselt kaalumist vääriavad ettepanekud leiduvad „Pärnu Päevalehes“ 15. apr. 1929 a.

Maa seltskondlise ja hariduslise elu seisukohalt ei ole kaugeltki viimase järgu tähtsusega kooskäimise kohtade, rahvamajade, küsimuse otstarbekohane lahendamine. On viimane aeg juhtida õigetele roobastele külaühiskonna arenemine, mis siamaale käinud vankuvat rada.

Haridusministeeriumi poolt ongi tehtud korraldus maakoolivalitsustele säada kokku rahvamajade võrgukava, millised tööd nüüd pea igalpool läbi viidud.

Maa rahvamajad omavad kahesuguse ülesande: a) kunstilis-kultuurilised peavad võimaldama maa elanikele väärtuslikke avalikke ettekandeid, nagu: kontserte, teatrietendusi jne.; b) haridus-kultuuriline — peavad soodustama välissharidustööd külas, olles koduks hariduslikele seltsidele, kooskäimisekohaks koosolekute ning kursuste ja loengute korraldamiseks jne.

Vastavalt maa rahvamajade kahesugusele ülesandele, tuleb, tingitud elanikkude hõredusest maal, jaotada rahvamajad kahte liiki: a) I liik — suuremad rahvamajad, ajakohaste ruumidega, korraliku näitelavaga, lavalise seadeldusega, lavaliste rekvisiitide koguga ning garderoobiga, b) II liik — vähemad rahvamajad, milliseis eestkätt saal näitelavaga ja mõne kõrvalruumiga.

Kuna esimese liigi rahvamajad nõuavad nii ehitamisel kui korrashoidmisel suuremaid kulusid, on nad määratud laiemal ringkonnal tarvis, umbes iga kihelkonna piires üks I liigi rahvamaja, mis moodustavad õieti rahvamajade võrgu miinimumi, mis tuleks teostada esimeses järjekorras ja esimesel võimalusel. Kus rahvamaja puudub, seal tuleb see ehitada, olemasolevail tuleb teha ümber- ja juurdeehitusi, peale selle tulevad seada korda näitelavad, asutada rekvisiitide kogud ja garderoobid.

Teise liigi rahvamajad on mõeldud peamiselt 6 kl. algkoolide ringkondadesse, igasse üks. Võttes arvesse riigi ja rahva majanduslikku kandejõudu, tuleb II liigi rahvamajade võrgu teostamine paratamatult siduda algkoolide võrgu teostamisega. Teise liigi rahvamajad oleksid õieti koolimajad-rahvamajad.

Need on põhijooned, mille alusel maakoolivalitsus on kokku seadnud Pärnumaa rahvamajade võrgukava.

Eriti tähtsaks tuleb pidada põhimõtet, et II liigi rahvamajad viia kokku algkoolidega. Viimasel ajal on küll hakatud kõnelema sellest, et koolimajade muuks otstarbeks kasutamine võib teha takistusi õppetööle. Ent sellest takistusest peab kuidagi üle saama. On päevaselge, et paralleelselt 6 kl. algkoolimajadele eraldi rahvamajade eksploateerimiskulud lähevad suureks, nii et kohapealsed seltsid ei suuda seda kanda. Majanduslised mured kasvavad siis üle pää ja tõsisest kunstilishariduslisest tööst pole enam juttugi.

Pidades silmas asjaolu, et paljudes kohtades tulevad veel suuremad koolimajad ehitusele, oleks ülim aeg pöörduda tähelepanu II liigi rahvamajade võrgukava teostamisele ühiselt koolimajadega, selleks maju vastavalt ehitades.“

Näitemäng maal.

Teiseks tulisemaks päevaküsimuseks on näitemängu paremale järjele seadmine. Haridusliit on siin juba mõndagi seltside kaasabil ära teinud, nagu kursused näitejuhtidele ja tegelastele, kohalikud kursused asjaarmastajatele näitlejatele, rekvisiitide, jumestusabinõude ja parukate lao asutamine, alalise nõuandekoha sisseseadmine j.n.e. Tööd on aga veel väga palju. Eriti teravana tundub see lavade tehnilise korralduse ja repertuaari alal. Selle kohta kirjutab „Postimees“ 9. ja 10. aprilli numbris:

„Õige huvitava, omapärase ja küllaltki tabava peegel-pildi meie laiemate rahvakih-

tide vaimlise elu tänapäevast annavad maa peod ja aktused. Arusaadav, et nendega suuremal arvul ja mitmesugustes kohtades tutvuda on raske. Kuid võtame nende pidude programmid, juba needki annavad väga huvitavat vaatlemise materjali, on ju siit otsekohe näha, mida kuskil harrastatakse.

On selge, et maal ettekannete õhtute korraldamisel raskuspunkt langeb ikka kohapealsete juhtivate jõudude õlule, kuna keskkoolide vanemate klasside õppurid ja üliõpilased, keda küll maasoolaks peetakse, siin ikka ajutiselt ja osaliselt kaasa aitavad. Seega oleks maa vaimlise elu avaldused, igasugused ettekanded, eriti aga peod, kohapealse intelligenti vaimliste võimete paraadiks.

Nende ridade kirjutajal oli võimalus tutvuda Tartu- ja Valgamaal möödunud aastal peetud ettekannete eeskavadega. On ju see küll ainult osa nendest pidudest, mida kogu meie rahvas möödunud aastal pidas. Kuid ligi paarituhandeline programmide kogu on vahest siiski ka küllaldaseks eelduseks mõnegi järelduse tegemiseks.

Esimene asi, mis silma puutub, on see, et maa näitelavad on üle uputatud kirjandusliku pahnaga, sõna tõsisel mõttes. Näidenditest, mis Tartu- ja Valgamaal aasta kestel mängitud, võiks koostada hiiglapikk nimekiri, kuid väike osake nendest kuulub väärtuslikkude lavatoodete hulka, muu libiseb kõik alla poole kriitikat. Enne aga, kui edasi minna, järgnegu siin mõned arvulised andmed:

August Kitzbergi töid on mängitud 18 korral, neist „Üllike“ 4, „Tuult pöörises“ 2, „Punga-Mart ja Uha-Kaarel“ 2, „Enne kukke ja koitu“ 2, „Püve talus“ 2, „Libahunt“ 2, „Neetud talu“ 2, „Kosjasõit“ 1 ja „Rätsep Ohk“ 1 kord.

Ed. Vilde näidenditest on mängitud ainult „Pisuhända“ kahel korral. *E. Petersoni* „Uus minister“ ja „Sõnajala õis“ on mängitud kumbki üks kord.

O. Lutsu lavapalasisid on võetud 10 korral. Nendest „Laul õnnest“ 3 korda. „Kalevi kojutulek“ 2 k., „Sinihallik“, „Soo tuluke“, „Maha jäetud maja“, „Onu paremad päevad“, ja „Arimehed“, igauht üks kord.

H. Raudsepa töödest on mängitud ainult „Kikerpilli linnapead“ 1 kord.

Ch. Ruttofi „Kahepaiksed“ ja „Kivi“ on mängitud kumbagi 2 korda.

Jakob Liivi näidenditest mängiti „Vare“ 4, „Omad vitsad“, „Ordomeister“, „Tühjale maale“ ja „Ust õue“ 1 kord. Kokku 8 korda.

Mängimist on leidnud isegi L. Koidula ja J. Kunderi tükiid. Neist Koidula „Säärane mulk“ 1 kord, Kunderi „Kroonu onu“ ja „Mulgi mõistus, tartlase tarkus“ ka kumbki 1 kord.

See oleks meie väärtuslikumatest algupäranditest. Järgnevad väärtuslikumad tõlked, neist oleks nimetada: Molière „Arst vastu tahtmist“ 5 korda, H. Ibsen „Ehitaja Solnes“ 1 kord, S. Carricki „Naine, kes tappis“ 1 kord, Montague Glassi „Potasch ja Perlmutter“ 1 kord, Maeterlincki „Ode Beatrice“ 1 kord, Järvilouma „Põhjalased“ 1 kord, Anzengruberi „Enese-

Pilt Audru kursuse lõpupeol ettekantud „Püve talust“.

tapjate paar“, Súdameuss“ ja „Ristitegijad“ igauht 1 kord. Etlingeri „Kaebuse raamat“ 1 kord, E. Bachi ja Fr. Arnoldi „Hispaania kärbes“ 2, „Vana Aadam“ 5, „Vooruslik elumees“ 3 korda ja veel mõned teised näidendid.

Mis aga edasi tuleb, see on juba alaväärtuslik materjal, Autoreid on siin musttuhat. Ja huvitaval kombel on siingi üksikute algupärandite sepiitsejal õige suur menu olnud. Üks niisugune autor ületab koguni meie näitekirjanduse maestro Aug. Kitzbergi. Tolle härra jante on mängitud 26 korral, nendest ühte koguni 9 juhul.

Siit samm allapoole hakkavad figureerima niisugused pealkirjad, nagu „Naisterahva pesus“, „Armastus kuuvalgel ööl“, pöörane jant „Püksid“, „Sangaste Jussi naljad“, „Juss linnas“. Viimasele on veel juurde lisatud eriline soovitus: „Siin ei maksa enam naerust rääkida, sest pealkiri ütleb juba ise — siin tuleb ette, kus maa Juss tõgab linna ninasid“. Viimase näidendiga on saanud maha koguni üks Ülemaalise Noorsoo Ühenduse osakond.

Veel üks sammuke edasi ja olemegi jõudnud „mööganeelajate ja tulesööjate“ eten-dustele. Rõõmustavatel kombel on niisuguseid palagaanitamisi siiski võrdlemisi vähe, kuid mis on olnud, need on selle eest jälle hästi „rasvased“. Tsiteerin siin üht niisugust peokuulutust, mis on kujukaks illustratsiooniks. „Suur nõiduste õhtu! Äramõistmata väljamaa imed ja uudised. Teie näete seda, mida muinasjutus olete lugenud. Selle eten-duse ajal olete alalõpmata üllatatud, viibite kogu aeg seletamatus ja saladuslikus ilmas. Muuseas olgu nimetatud mõned kunsttükid: Põrgu kott. Saatana toru. Maagilised vürf-lid. Saladuslik küünal. Alalõpmata naer.“

Andmed, mis praegu esitatud, näitavad väga selgesti, et maa vaimlise elu avaldu-sed — peod, liiguvad väga paljudes kohtades allpool kriitikat, ning siin on veel palju ja rohket tööd meie hariduslistel organisatsioonidel. On selge, et tuleb abinõusid leida nende pahede ja puuduste kõrvaldamiseks, mis maa näitelavadel lasuvad luupainajana ja neid alla viivad.

Maa-näitelavade olukorda on meil mitmel puhul arutatud, kuid peamiselt piiratud puht

lavatehnilise sisseseade ja näitetrupi organiseerimise küsimusega. Vähe on valgustatud repertuaari probleemi, eriti aga sellest lähtekohast, kuidas luua maaseltsidele väärtuslikumate lavatoodete hankimise võimalusi. Viimane aga on tähtsam ja paratamatum küsimus maanäitelavade praeguse tasapinna tõstmiseks.

Sorides Tartu-Valgamaa möödunud aasta pidude programme, näeme, et näidendite valikus valitseb äärmine juhuslikkus. Millest see tingitud? Põhjusti on mitu.

Praeguses olukorras peab maanäitelavale näidendi valija oléma omal alal küllalt suurte kirjanduslikkude teadmistega ja maitsega, sest meil pole praegu ühtki korralikku näidendite nimekirja maanäitelavade tarvis. Mõtlen viimase all just niisugust nimestikku, kus oleksid üles loetud ainult väärtuslikud palad, kuid jällegi sellised, mis ei ole liig suure tegelaste arvuga ega paljunõudlikkude dekoratsioonidega, ja ei käi seega maaseltsidele üle jõu. Tõsi, meil on ju näidendite nimestikke küllalt, kuid sinna on järjestatud tooted küll tähestiku järjekorras, muidu aga nõnda, kuidas taevas neid nimestikke väljaandjale on õnnistanud. Ning sageli kuni 50 protsenti niisuguste nimestikkude näidenditest on kirjanduslik pahn. Kujutage ette nüüd mõnda maaseltsi tegelast, kes pole kompetent kirjanduses, niisuguse nimestiku ees. Pole siis ka ime, kui hiljemini selle sama seltsi peo eeskavast loeme mõnd „Armastus kuivalgel ööl“, „Põrgu konduktor“ või muud säärast.

Ei maksa ka näidendi valija peale väga kurjustada, tema võttis oma parema arusaamise järele ja loomulik, et „Armastuse kuivalgel ööl“, sest selles pealkirjas oli ometi temale paljutootavat.

Kuna meil seda loota ei ole, et igas maaseltsis oleks üks juhtiv tegelane küllalt kompetent kirjanduses, siis tuleb paratamatult eelpoolmainitud maanäitelavadele tarviliku näidendite nimestiku kokkuseadmisele asuda. Kes seda tegema peaks ja kuidas, sellest allpool.

Meie teatrite praegustes repertuaarides on suur enamus tõlketöödel. Arvan, et ma palju ei eksi, kui arvestan vähemalt $\frac{3}{4}$ kogu repertuaarist võõrrahvaste vaimuvaraks. Maanäitelavadel aga on pilt sootu teistsugusem. Siin on algupärandid ja tõlked peaaegu tasakaalus. See näitab, et tarve algupäraste näidendite järele on maal suur. Ja sellele pole raske põhjust leida. Linna teatrid on intelligentsemate hulkade päralt, kellel laiemad teadmised võõrrahvaste elust ja seega suuremad eeldused arusaamiseks nende

vaimuvarast. Maal aga tekitavad tõlketeesed raskusi, kui nad ei baseeru lihtsa perekonnadraama aluspõhjal. Kõige pealt puutuvad nende raskustega kokku näitlejad. Kujutage ette mõnd külaplikat näiteks inglise lady osas, kuna tal viimasest vähemutki aimu ei ole. Võimatu! Ja mis naudingut võib niisugune näidend vaatajalegi pakkuda, kui näitlejad osi ei valitse, vaid nendega sõna tõsisel mõttes m a a d l e v a d. Nii otsitakse siis abi algupärastest töödest, kuid siin on meie väärtuslik lavatoodang väike, ja osalt peitub selleski põhjus, miks algupärane pahn maal leiab tarvitamist.

On ilmselt selge, et tuleb abinõusid kasutada leida väärtusliku algupärase lavatoodangu soetamise edendamiseks. Selleks tuleb korraldada näidendite-võistlusi ja võrdlemisi suuremate preemiade peale, sest see muudaks töö autorile tasuvamaks, kuna praegu meie paremad draamakirjanikud pea eranditult kaebavad, et näidend loomisetööd kuidagi ei tasu.

Praegu on Haridusliidu poolt välja kuulutatud näidendite-võistlus, ja nagu ajakirjandusse pääsenud teateist selgub, olevat osavõtt võistlustest kaunis elavaks kujunemas. See võistlus ei tohiks kaugeltki ainukeseks jääda, vaid peaks järgnema teisigi.

Riigikogu võttis tänavu aasta eelarvesse toetuse maanäitelavade tarvis. Oleks otse hädavajalik, et sellest summast osa kulutataks näitekirjanduse muretsemiseks ja nimestiku väljaandmiseks meil praegu olevate väärtuslikkude ja maanäitelavale sobivate teoste kohta.

Kuigi ülaltoodud kirjeldus on tehtud ühe maakonna andmetel, on see iseloomustav peaaegu kogu maa kohta. Parandust ja abi on tarvis. Maa orientatsioon ei tohi jääda paljalt sõnadeks. Loodame, et need, kes tähtsaks peavad kultuurilise liikumise juhtimist maale, oma soovidele ka tegusid lasevad järgneda.

Maa näitelavade korraldamiseks ja repertuaari soetamiseks saatis Haridusliidu juhatuse Haridusministeeriumile 30 apr. s. a. järgmise märgukirja:

Haridusministeeriumile.

Üheks tähtsamaks tegevusalaks maa seltsidel on kahtlemata lavategevus, sest seltside 1927 a. aruanne näitab, et näiteseltskondi on seltside juures rohkem, kui laulu- ja muusikakoore, kõnelemata teistest osakondadest.

Lavade tehniline sisseseade on aga üldiselt vilets ja ei võimalda kuigi edukat tegevust. Samuti on ebanormaalne praegune seisukord, kus peaaegu ühe äri käes on

monopol väikelavade näitekirjandusega varustamisel. Nimetatud puuduste kõrvaldamiseks teeb Haridusliit alljärgnevad ettepanekud:

1. Näitelavade tehnilise varustamise juures on esimesejärgu tähtsusega näiteseinte (dekoratsiooni) muretsemine ja valgustuse sisseseadmine. Igal vähegi korralikul näitelaval peaks olema vähemalt: 1 tapeettuba, 1 lihtne (talv) tuba, 1 talve kujutav maastik, 1 suvemaastik ja vähemalt ühed kardinad. Liidu dekoraatori poolt kokkuseatud ja „Estoonia“ teatri vastavate asjatundjate poolt kontrollitud andmete järele läheb see keskmise suurusega maanäitelava jaoks maksuma:

1. Riidet umbes 200 meetrit	Kr. 125.—
2. Värvid	30.—
3. Puutöö	60.—
4. Plokid	30.—
5. Nöörid ja muu materjal	30.—
6. Dekoraatori töötasu	90.—
7. Kardinad ja nende sisseseade	100.—
8. Eesriie	20.—
Kokku	
	Kr. 485.—

Valgustuse sisseseadmine läheb maksuma ühe lava jaoks juhtumisel, kui saab kasutada elektrivoolu:

1. 3 regulaatorit	Kr. 150.—
2. 1 saali regulaator	20.—
3. 4 valgustuse rampet	400.—
4. 1 prožektor	20.—
5. juhed, katised ja ülespanem.	200.—
Kokku	
	Kr. 790.—

Suurem osa seltsimaju on aga ilma elektrivalgustuseta, kus tuleks sisse seada petrooleumi gaasi valgustus, mis samade asjatundjate arvamise järele läheb maksuma umbes 250 krooni.

Sellega on ühe näitelava kordaseadmise kulud Kr. 735.— kuni Kr. 1275.—

Et võimalikult suurema arvu näitelavade kordaseadmist võimaldada, teeb Haridusliidu juhatus ettepaneku iga lava kordaseadmiseks määrata toetust 250 krooni, mis oleks siiski tuntav abi ja õhutaks selle saamiseks kohalikke tegelasi omaabi organiseerimisele. Eelpool toodud ümberehituste ja täienduste juures tuleb kindlasti teostada kontroll nende ehituste otstarbekohasuse üle. Haridusliit on paari viimase aasta jooksul järjekindlalt organiseerimistööd teinud väikelavade dekoratsioonidega varustamiseks ja Liidu juures on sisse seatud vastav töötuba eriteadlase juhatusel. Kuna seltside poolt üksmeelselt on tunnustatud, et Liidu kaudu tellitud dekoratsioonid tuntavalt odavamad tulevad, kui juhuslikult kellegi poolt (kõige sagedamini

kunstikoolide õpilaste poolt) maalitud dekoratsioonid ja et nad vilunud ja sellele alale spetsialiseerunud isiku poolt nõuete kohaselt tehakse, siis palub E. Haridusliidu juhatus määrata Liidule toetuseks või reserveerida selleks otstarbeks 25 näitelava korraldamiseks à 250 krooni, kokku 6250 krooni.

Nagu eelpool nimetatud, on teiseks suureks raskuseks maa näitelavadele jõukohase ja väärtusliku näitekirjanduse saamine. Praegune seisukord, kus peaaegu kogu riik ühest eraärist rippuvaks on saanud, on seltside tegelaste keskel täiesti õigustatud nurinat tekitanud. Esiteks on kirjanduse kättesaamine väga raskete tingimustega seotud — suur kautsjon ja kõrge honoraar, ning teiseks on see äri oma nimestikkudesse näitekirjandust sisse võtnud, küsimata sellest, kas haridustöö seisukohalt väljamannes seda on soovitatav mängida või mitte.

Kaks suurt üleriiklikku hariduskongressi (1924 a. Tartus ja 1927 a. Tallinnas) on kordvalt Haridusliidule kohuseks teinud Liidu juure näitemänguraamatute kogu asutada, kuid aineliste võimaluste puudumise tõttu on see seni teostamata. Kuna see ala maa haridusele juhtivate tegelaste suuremate koosolekute poolt näitelavade korraldamisel esimesele kohale tõstetud, siis tahab Haridusliidu juhatus, ühinedes kongresside otsustega, kõige lähemal ajal selle teostamisele asuda ja Liidu juure näitemängu raamatute laenukogu asutada. Hea juhuse selleks annab Liidu poolt väljakuulutatud näidendite võistlus, milleks juba üle kümne näidendi käsikirja esitatud, mille hulgas ka päris rahuldavaid leidub. Vähemalt võistlusel auhinnatavad tööd peaks Liit ise kirjastama ja siis soodsatel tingimustel maa seltsidele nende mängimist võimaldama. Ka paremate tõlgete tegemine on möödapääsematu. Kui esimesel aastal vähemalt seitse näidendit kirjastada, siis läheb see maksuma umbes 550 krooni iga näidendi kohta (autori honoraar, kirjastamise ja koitekulud) kokku Kr. 3750.—

Kuna peaaegsaks kogu näitelavalise tegevuse juures maal ikkagi etendatav teos jääb, siis palume hea repertuaari tähtsust silmas pidades selle soetamiseks Haridusliidule maa näitelavade korraldamiseks määratud summast E. Haridusliidule 3750. krooni toetust määrata.

Haridusministeeriumi lahkele vastutulekule lootes

K. Einbund
E. Haridusliidu esimees.

E. Vender
sekretär.

Mitmesugused teated

Raamatukogunduse kursused Võrus ja Rakveres.

Kolmepäevalised raamatukogunduse kursused, mis E. Haridusliit Võru ja Rakvere Õpetajate seminaris vanemate klasside (IV, V ja VI.) õpilastele korraldas, lõppesid Võrus 25. aprillil ja Rakveres 4. mail. Osavõtjaid oli kursuse teoreetilises osas, kus raamatu- ja raamatukogude-ajalugu käsitati, Võrus umbes 60 ja Rakveres — 100 ümber ning praktilises osas — inventeerimine, katalogiseerimine, laenutamine jne. — Võrus 56 õpilast ja 3 õpetajat ning Rakveres 37 õpilast. Praktiline osa tuli nii Võrus kui Rakveres kursustele rohke osavõtu tõttu kahes grupis läbi viia.

Andmeid Rakvere valla avaliku raamatukogu tegevusest.

Rakvere valla avalik raamatukogu, Viru- maal, asutati vallavalitsuse poolt 1925. a.

Esialgse kogu moodustasid vallas olevad endised eraraamatukogud, missugused ülalpidajate poolt valla avalikule raamatukogule üle anti. Raamatukogu algas tegevust ühes seitsme harukoguga 1. jaanuaril 1926. aastal. Raamatukogu organiseerijaks ja korraldajaks oli praegune kogu juhataja üliõpilane Joh. Treifeldt. Organiseerimistööd kergendas vallavalitsuse ja volikogu kõigiti heatahtlik vastutulelikkus, samuti ka valla haridustegelaste, eriti koolijuhatajate, kaasabi.

Vallavalitsuse poolt anti raamatukogu ruumiks omaette tuba vallamajas, volikogu määras korralikud toetussummad, kuna haridustegelased, koolijuhatajad aitasid kaasa harukogude asutamises, võttes harukogude juhtimise oma peale, nõnda et raamatukogu tegevuse avamisel võisid teotsema hakata ka 7 harukogu, missugused kõik seni püsinud.

Raamatukogu kolmeaastase, järjekindlalt paisuva tegevuse arvustik lubab loota edu ja hoogu tulevikus.

Praegu on kogus 1178 raamatut, mille väärtus 2186 kr. 80 senti. Raamatukogu ülalpidamiseks on kulutatud kolme aasta jooksul 1890 kr. 85 senti. Valla volikogu määras käesoleva aasta eelarves raamatukogule 410 krooni; sama suur summa oli ka möödunud aastal. Haridusministeerium on annud toetust 200 kr. aastas. Raamatukogu juhataja töötasuks on 15 krooni kuus.

Kolme aasta jooksul on loetud raamatuid 1429 köidet ja ajakirju 1605 numbrit. Raamatukogu on tarvitanud 470 inimest, kes on käinud raamatuid võtmas kokku 7919 korda. Seega on iga raamatut loetud keskmiselt 12 korda ja iga tarvitaja on lugenud keskmiselt 30 raamatut. Raamatukogu töö intensiivsuse koeffitsient on seega (12×30) 360.

Rakvere valla avaliku raamatukogu juures on eriti tähelepanev osakondade — harukogude süsteem, mis on võimaldanud teha raamatut lugejale kergesti kättesaadavaks ja seega tuntavalt kaasa aidanud raamatukogu tegevuse edukuseks.

Vabaharidustöö Võru ümbruskonnas.

Eesti Haridusliidu algatusel peeti Võrumaal raudtee lähikonnas kohalikkude Liidu liikmeks olevate organisatsioonide kaasabil 19. aprillist 2. maini s. a. rida rahvakoosolekuid, kus haridusinstruktor G. Puu valguspiltide illustreerides vabahariduse sihte ja teid selgitavat ainet käsitas. Rahva osavõttu ei saa just eriti rohkearvuliseks pidada, kuna 9 kõnekohale kogusummas ainult 700 inimest tuli. Seda tagasihoidlikkust ei saa muidugi täiel määral võrulase huvipuuduse arvele kirjutada, vaid suurim põhjus seisib kahtlemata valimiseelsete kihutuskooosolekute ülikülluses, mis mõnel pool vallaisad nii äratüüdanud näis olevat, et rahvakoosolekuteks üldse ruume ei lubata. Ka halvad teed ning vihmased ja külmad ilmad aitasid oma jagu kaasa. Ometi, sellele vaatamata, võib reisi tulemustega üldiselt rahule jääda. Kahte kohta asutati haridusselts, nimelt — Tüütsmannile ja Lindorale. Esimeses kohas oli liikmeks astuda soovijate arv 24, see on üle 35% koosolijaist, teises aga — 30 ehk $\frac{1}{3}$ koosoleku osavõtjaist.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu raamatukogunduse kursused Tartus.

E. R. Ühing korraldas Tartus 25. veebr. kuni 5. märtsini raamatukogunduse kursused, kust suure huvi ja tööpüsisusega osa võeti. Osavõtjaid oli 36, neist 14, kes tegelikult töötavad raamatukogudes, arhiivides või bibliograafia alal. Üliõpilasi oli 8, teised asjast huvitatud isikud muude elukutsetega.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu raamatukogunduse kursused Tartus, 25. veebruarist — 5. märtsini 1929. Pildil kursused ühes lektoriga. Pildil puudub osa kuulajaid.

Väljaspoolt Tartut oli 4. Kursused kestsid 9 päeva. Iga päev peeti 3 loengut, ka pühapäevane päev oli tervelt rakendatud. Tutvuti ka „Postimehe“ trükikojaga, Ülikooli ja arhiiv-raamatukoguga ja Riigi arhiiviga. Loengud peeti ühes praktiliste harjutustega. Käsitati järgmisi aineid: Bibliograafia. Kirja ja raamatu ajalugu. Raamatukogude ajalugu ja liigid. Raamatukoguhoidja, tema ülesanded ja kutseharidus. Avalikkude raamatukogude seadus. Raamatute valik. Inventeerimine. Liigitamine. Kataloogimine. Nimestikud. Raamatukogu ruumid ja sisseseaded. Avalikud riiulid. Laentamine ja läbikäimine lugejatega. Arvustik ja asjaajamine. Raamatukogu ja vabaharidustöö.

Lektoritena esinesid: Ülikooli raamatukogu juhataja Fr. Puksov, Ülikooli raamatukoguhoidja Ed. Vigel, Tartu linna raamatukogu juhataja abi A. Möldri, Tartu linna raamatukoguhoidja L. Ploompuu ja H. Mugasto.

Päele kursusi, 9 märtsil, korraldati eksamid, kus osa võtsid 23 kuulajat. Eksami-sooritajatele anti vastavad tunnistused.

Et seltskonnas ei puudu huvi meie raamatukogude liikumise vastu, seda näitab raamatukogunduse kursustest osavõtjate arv (nii Tartus, Tallinnas ja mujal). Kahju ainult, et üldiselt suudame nii vähe tõsta meie raamatukogude kultuurilist tasapinda, sest liigvähikesed summad, mis antakse nende päale, ei võimalda küllaldest rahuldust pakkuda nende ülesannete nõuete kohaselt. Ka kursustel tuleb siis rääkida peaaesjalikult sellest, kui hästi on arenenud teiste maade raamatukogud, kuna nad meil veel algastmeil. Ka pole Haminis ühtki korraldavat ega juhtivat isikut ametis sel alal, raamatukogunduse komisjonist rääkimata, mis on igal pool teistes kultuur-

riikides. Kuid ükski asi ei nihku paigast, kui pole sellele tõukeandjat ega suunanäitajat.

Õpiringid Vaimastveres.

Vaimastvere Rahvaraamatukogu Seltsi juures töötavad 14. veebr. alates kaks õpiringi — üks Kõola — teine Vaimastvere algkooli juures. Nende tegevuse kohta teatatakse Haridusliidule koha pealt:

„Meie töö on järgmiselt välja kujunenud: Iga neljapäeva õhtul kannab üks vanematest kohapealsetest tegelastest mõne referaadi ette, mille järele läbirääkimised on, nõndasamuti kannavad ka nooremad õpingilased korda mööda mõne kõnekese ehk ka mõne kirjanduslise palakese, mille järele siis läbirääkimised ja vaidlused algavad.

Seni-ajani on osavõtt nendest õhtutest kaunis elav olnud. Alguses ilmus 15 kuni 30 osavõtja ümber. Viimasel ajal aga tõusis see arv mitmel õhtul 60 ja 70 inimese peale. Osa võtavad peaaesjalikult noored, algkooli lõpetajad. Õpinguide juhatajad on vastavate koolide juhatajad, kes ka ühtlasi raamatukogu seltsi juhatuse liikmed on. Nimetatud koolide juures on ka lugemislauad avatud, kus kõik ajalehed ja ajakirjad saadavad on.“

Ajakirjandus ei ole rahul Pärnumaa haridusnädalaga.

Pärnumaa koolivalitsuse poolt korraldati Pärnumaa haridusnädal 17-24. märtsini sel aastal. Kui Haridusliidu poolt teistes maakondades korraldatud haridusnädalatele on ajakirjandus võrdlemisi soojalt kaasa aidanud, on Pärnumaa haridusnädal kaunis kibedat arvustust leidnud.

„Pärnu Päevaleht“ leiab, et ühe kirikuõpetaja kõne sel puhul on olnud õpetajate autoriteeti mahakiskuv: . . . „Kõneleja eesmärgiks oli, kas lihtsa eksituse tõttu, või mõnel muul põhjusel, kihutustöö õpetaja kui kasvataja autoriteedi vastu. Arusaamatuks jääb, millist tulu sellane teguviis toob kõnelejaile, kui ka kuulajajale.

„Kaja“ heidab ette kõnelejatele, et nad pole suutnud poliitilist erapooletust pidada ja lõpetab lausega: . . . „Õeldakse muiates, et enne valimisi tuleks veel korraldada hooldekande, riigikaitse, ja teised nädalad, siis saaks mõned erakonnad riigi kulul terve valimiseelse kihutustöö läbi viia.“ „Pärnu Vaba Maa“ on väga kuri Mihkli pastor Treuga Jakobis peetud kõne pärast: . . .

Nimetatud kõneleja sai aga oma ülesandest õige omapäraselt aru ja kogu kõne oli pühendatud kooli, õpetajate ja üldse hariduse materdamiseks, kus eht palvevanneliku moraaliga näidati, kui kahjulik on inimestele haridus ja kool. Kõne mõju oli selle tõttu ka õige suur, et pastor Treu oma isikuga oma väiteid elavalt kinnitas.

Nagu kuulda, on eelnimetatud pastor ka mujal haridusnädala puhul kõnelenud ja kui ka need kõned samalaadilised olid, siis on neis paigus küll sellega haridustööle suur karuteene tehtud, mille heakstegemine on kohalikkudele tegelastele tükk tööd.

Valguspildid.

(udupildid)

Valguspiltide laenutamise tingimused.

1. Pildid antakse välja ühekordseks tarvitamiseks kuni 10 päevani.
2. Piltide tarvit. eest tuleb maksta Haridusliidu liigetel ja koolidel — 1 snt. iga pildi eest.
3. " " " " " teistel 3 snt. " " "
4. Piltide saatmise kulud postiga või pagasiga kannab piltide tarvitaja.
5. Iga katkiläinud harilikku pildi eest tuleb tasuda liidule 65 senti.
6. Iga katkiläinud värvilise pildi eest tuleb tasuda 1 kr. 30 senti.
7. Ettetellimisel saadetakse pildid soovitud ajal, muidu tellimise järjekorras.

Valguspiltide nimestik (laenamiseks).

1. Eesti kirjandus	100 pilti	13. Hellas ja Room	54 pilti
2. Eesti kunst	100 "	14. Keskaeg (ajalugu)	54 "
3. Kreutzvald-Koidula-Jannsen	30 "	15. Rahvatilikoolid Taanis	30 "
4. Eesti Vabadussõda	135 "	16. Vanaaeg	51 "
5. Pildid loodusest (teaduslik)	155 "	17. Lastetembud	12 "
6. Rahvaharidus (Eestis)	24 "	18. Eestimaa (maateadus)	150 "
7. Põlevkivi ja tema kasutamine	12 "	19. Välisilmajaod (maateadus)	200 "
8. Kehakasvatus, sport ja mäng	12 "	20. Raamatu ja kirja areng	100 "
9. Turvas ja tema tarvitamine	12 "	21. Maateadus — Euroopa	220 "
10. Maateadus	133 "		
11. Das alte Wunderland der Piramiden (Piramiidide vana imemaa)	24 "		
12. Der Kampf um den Nordpol (Võitlus põhjanaba pärast)	24 "		

Valmistamisel.

1. Teatri areng Eestis.
2. Pilte Eesti tööstusest ja kaubandusest.
3. Kosmograafia.
4. Rahvariided.

Eesti Haridusliidu ajakiri „VABAHARIDUSTÖÖ“

ilmub kaheksa korda aastas vähemalt trükipoogna suuruses.

Tellimise hind: aastas Kr. 1.20; $\frac{1}{2}$ aastas 60 senti, $\frac{1}{4}$ aastas 30 senti ja üksik number 15 senti. Kuulutuste hinnad: Tekstis ja kaane viimasel küljel — terve lehekülg Kr. 40; $\frac{1}{2}$ lehekülge Kr. 20; ja $\frac{1}{4}$ lehekülge Kr. 10; Kuulutuse osas — terve lehekülg Kr. 30; $\frac{1}{2}$ lehekülge Kr. 15; ja $\frac{1}{4}$ lehekülge Kr. 7.50;

Mitmekordselt kuulutajaile hinnaalandus.

„VABAHARIDUSTÖÖ“ toimetuse ja talituse aadr.: Tallinn, Rataskaevu 22, tel. 6-52.

Vastutav toimetaja: **Evald Vender**

Väljaandja: **Eesti Haridusliit**
„Estotrükk“ Tallinn, S. Karja 8.

Pidu kuulutusi, pileteid ja liikmekaarte

võivad hariduslised organisatsioonid tellida Haridusliidu kaudu järgmiste hindadega:

Müürilehed (kuulutused):

album paberi $\frac{1}{8}$ poogna suuruses (18×28 cm.) mitme värvilised — esimene sada Kr. 3—4, iga järgmine 100 à Kr. 0,75.—

$\frac{1}{4}$ poogna suuruses (28×36 cm.) esimene sada Kr. 4—5, iga järgmine sada à Kr. 1.—

$\frac{1}{2}$ poogna suuruses (36×56 cm.) esimene sada Kr. 6—8, iga järgnev sada à Kr. 1.50.

Piletid:

Ühes seltsi nime pealetrükkimise ja nummerdamisega — esimene sada Kr. 2.50, iga järgmine sada ühes platsi numbri ja pileti värvi vahetusega Kr. 0,75. Sama peo jaoks tantsupiletid 100 tk. à Kr. 1.—

Laos olevad pileti raamatud 12 senti raamat (50 piletit).

Liikmekaardid:

Paremat sorti valgel kartongil, kotsadega, 25 kaupa raamatusse köidetud — esimene sada Kr. 3.75, iga järgmine sada à Kr. 1.75

Laos olevad liikmekaardid valgel kartongil 1 kr. 50 s. sada ja harilikul postkaardi kart. 1 kr. sada.

Tellimistega pöörduda: **E. Haridusliit, Tallinnas**
Rataskaevu 22, telef. 6-52

Näitelavade sisseseaded.

(Normaal maa näitelava — umbes 3 sülda lai)

Dekoratsioonide tellimise hind E. Haridusliidu kaudu:

1. Suvemaastik: kaks poognat ja kaks pöösast	} Töö ühes värvidega maksab Kr. 80—100.—
2. Sama riide teisel küljel talvemaastik vastavate poognate ja maja välimusega	
3. Tapeettuba	
4. Talutuba	
Üksikud osad:	
1. Tagasein — (töö hind ühes värvidega)	Kr. 20—35.—
2. Poogen — " " " "	8—10.—
3. Pöösas — " " " "	3—5.—
4. Puu — " " " "	3—5.—
5. Maja välisvaade — " " " "	5—10.—
6. Toa seinaruutjalg — " " " "	—15—20

Nimetatud hindadele on juure arvatav riide hind. Riideks on soovitatav tarvitada pesuriidet, mille hinnaks on 54 snt. ars. Talutubade jaoks võib tarvitada kotiriiet, 44 snt. ars. — Dekoratsioonide ülesseadmiseks sõidab dekoraator soovikorral kohale, kusjuures sõidukulud tasutakse eraldi.

Kohal dekoratsioonide valmistamise puhul annab organisatsioon dekoraatorile korteri ja ülevalpida-mise ning tasub sõidukulud

Seltsimajade sisemisi värvimisi ja ilustusi tehakse asjatundjate juhatusel maitse-rikkalt ja hästi. Tellimiste ja järelepärimistega pöörduda:

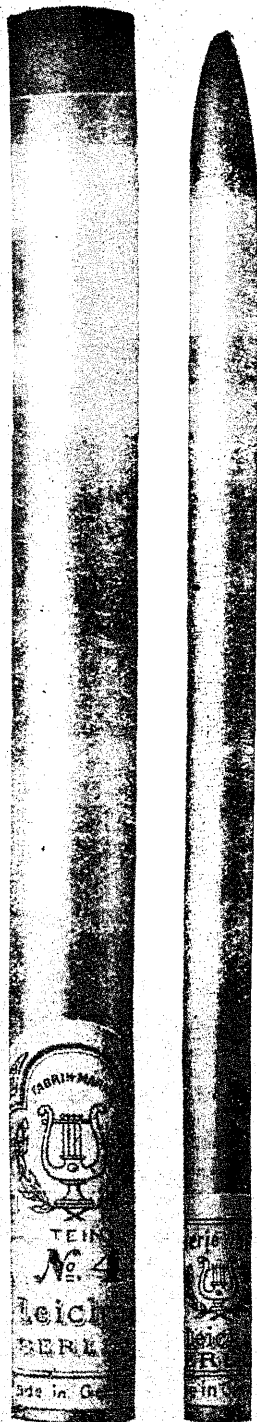
Eesti Haridusliit, Tallinnas, Rataskaevu 22

E. Haridusliidu

Rekvisiitide ja jumestus- abinõude ladu

Laos olevate rekvisiitide ja jumestusabinõude
müügihind:

1. Põhivärv	Nõ 1	Vorm A	á Kr. 1.25.	Vorm B	Kr. 2.—
2. "	" 2	" "	" " 1.25	" "	" 2.—
3. "	" 3	" "	" " 1.25	" "	" 2.—
4. "	" 4	" "	" " 1.25	" "	" 2.—
5. "	" 6	" "	" " 1.25	" "	" 2.—
6. "	"Lit K"	" "	" " 1.25	" "	" 2.—
7. Valge	" 20	" G/H	" —.75	" F	" —.70
8. Vanapuna	" 24	" "	" —.75	" "	" —.70
9. Pruun	" 11	" "	" —.75	" "	" —.70
10. Must	" 12	" "	" —.75	" "	" —.70
11. Tumehall	" 32	" "	" —.75	" "	" —.70
12. Sinine kesk	" 326	" "	" —.75	" "	" —.70
13. " tume	" 326	" "	" —.75	" "	" —.70
14. Carmin Verm. N-puna	" H	" "	" —.75	" "	" —.70
15. Carmin I. N-puna	" "	" "	" —.75	" "	" —.70
16. Normaal komplekt jumestusvärve					
					[Nr. 70 ja 70-a Kr. 3.50
17. Kino komplekt (plekk-karpides)					" 7.—
18. Väike komplekt					" 1.20
19. Mastiks (60 gr. pudel)					" 1.50
20. Mastiks (30 gr. pudel)					" —.75
21. Ninakitt Nõ 257					" —.50
22. Hambavärv „must“	Nõ 43				" 1.—
23. Puuder „valge“	" 230				" 1.60
24. " „roosa“	" 230				" 1.60
25. " „kollakas“	" 230				" 1.60
26. " „naturelle“	" 230				" 1.60
27. Compactnoorpuna	" 90				" —.45
28. Teaterpuna	" 96				" —.75
29. Mastix-pintsel	" 192				" —.25
30. Huulepuna	" 203				" —.90
31. Kulmupulk „must“	" 58				" —.50
32. Vaseliin (suur karp)					" —.35
33. " (väike karp)					" —.17
34. Abšmink Nõ 249					" 1.—
35. Habemekarvad					— à 1 kroon meeter

FORM A F